

Rinze Ijbema - Zondag 19.

[1] Afgelopen week kwam in het nieuws dat Stephen Fry niet wordt vervolgd voor godslastering. Stephen Fry is een beroemde Britse komiek, die in Ierland voor de rechter was gedaagd. Hij had gezegd dat hij god wraakzuchtig vond en asociaal en wel meer dan dat. Hij noemde als voorbeeld dat god het goed vond dat kleine kinderen ziek worden en sterven. Met zo'n god heeft Stephen Fry nog wel een appeltje te schillen. Wat moet je daarmee?

Ik denk dat hij wel een punt heeft. Allereerst vind ik het eerlijk om te zeggen dat de vragen die Fry heeft, de vragen zijn die iedereen heeft. Zoveel troep in de wereld, zoveel dat pertinent fout is en oneerlijk. Als God leeft en Hij is echt God, met alle macht die daarbij hoort en met alle heiligheid en goedheid, waarom laat Hij dat dan gebeuren? Waarom heeft Hij überhaupt een wereld bedacht waarin dat mogelijk is?

Tegelijk zie ik dat de conclusie van de Bijbel anders is dan de conclusie van Fry en van veel anderen. En vanmiddag wil ik daarvan wat op een rijtje zetten. Ik wil dat doen vanuit het onderwerp van Zondag 19: het laatste oordeel, Christus die gaat verschijnen om rechter te zijn. Vanuit de Bijbel wil ik wat zeggen over de rol van God, over onze eigen rol en over de rol van Christus. En ik denk dat het dus werkelijk ergens over gaat, over vragen van mensen die niet geloven net zo goed als over vragen van mensen die wel geloven.

[2] Als eerste: de rol van God. Het is helemaal helder dat heel de Bijbel God ziet als rechter. Dat betekent dat het Gods rol is om iedereen te veroordelen die fouten maakt en iedereen vrij te spreken die goed doet. **[3]** God *spreekt* recht. Deze preek volgt niet letterlijk de tekst van Psalm 94, de Psalm die we net lazen. Maar dit is wel een punt dat ook in die Psalm wordt genoemd. 'Verhef u, rechter van de aarde. Geef de hoogmoedigen hun loon.'

Ik vind dat je dan wel eerlijk moet noemen dat God vrij hardnekkig lijkt op te komen voor mensen, die in de hoek zitten waar de klappen vallen. Als God werkelijk zelf een soort machtswellusteling zou zijn, dan zouden allerlei tirannen en machtsmisbruikers Hem aan hun kant moeten vinden. Maar het tegendeel is waar. God heeft in de Bijbel de eigenschap om de kant van de losers te kiezen. Hij is God, dus is Hij groot genoeg om Hem kritische vragen te stellen. Maar als ik

de Bijbel lees, zou ik bang voor Hem worden als ik zelf arrogant ben. En ik zou blij met Hem zijn als mij onrecht overkwam.

Nu weet ik dat er situaties zijn in de Bijbel, dat God er wel zonder reden op los lijkt te slaan. Hele volken moeten worden uitgeroeid, hoe eerlijk is dat? Die situaties, daar wil ik nog wel eens een aparte preek over houden. Maar ik vind dat je naar eer en geweten kunt zeggen: die situaties laten God zien van een kant, die niet automatisch de kern van zijn wezen en zijn oorspronkelijke bedoelingen laten zien. We struikelen over zulke teksten, niet alleen omdat wij vragen hebben bij wat daar gebeurt, maar ook omdat het vanuit Gods wezen zelf vragen oproept.

De rol van God: de Bijbel tekent God als rechter. Maar Hij is niet alleen een rechter die recht spreekt. Hij is ook een rechter die recht zet. **[4]** God zet recht. Daarin gaat God als rechter een stap verder dan een gewone rechter. Een gewone rechter kan een boete opleggen of een gevangenisstraf of kan geenstijl opdragen een rectificatie te plaatsen. En dat is allemaal goed en zinnig en het is hun rol – maar God heeft het in zich, althans, dat zegt de Bijbel, om dan ook echt een stap verder te gaan. De boel recht zetten. En wat gebeurt er dan?

Stel je voor, dat iedere keer dat iemand een rotstreek met je uithaalt, dat er dan acuut een rode vlag omhoog zou gaan. Stel je voor, dat iedere keer dat een dictator gifgas inlaadt om zijn burgers mee te bombarderen, dat dat meteen op alle media te zien zou zijn. Stel je voor, dat iedere deling van een kankercel op tijd gesignaleerd zou worden... en dat het dan allemaal meteen rechtgezet zou worden. Ik zeg niet dat God dat nu allemaal al doet, ik kom daar zo nog op terug. Maar dit is hoe de Bijbel de rol van God tekent: Hij is de grote Rechter, niet alleen in de zin van de grote rechtspreker, maar ook in de zin van de grote rechtzetter. Stephen Fry, goed nieuws voor je: God staat aan onze kant.

En het hele punt van het geloof in een dag van het oordeel, van het geloof in Christus die nog een keer gaat verschijnen, is dit: God gaat niet alleen recht spreken, alle onrecht, maar dan ook alle onrecht aan het licht brengen. Hij gaat het ook allemaal recht zetten. Ik denk: dat kan nooit. Hij glimlacht. Nee, Hij glimlacht niet. Nu laat Hij zijn ruige kant zien. Niet omdat het kan, maar omdat het moet. Hoor je? Het kan niet, alles rechtzetten, er gaat te veel fout, het is veel te ingewikkeld. Maar het moet. Zegt God. En Hij gaat het doen.

Ik wil even verder met je kijken. Dit is Gods rol, maar wat is onze rol? **[5]** Het gaat over het grote oordeel, maar wat is nu onze taak dan? De eerste Bijbelse lijn die ik hier wil benadrukken is deze: ‘Oordeel niet, opdat je niet veroordeeld wordt.’ **[6]** ‘Oordeel niet.’ Dat zegt Jezus zelf en het is geen slip of the tongue. Je komt het ook in de leer van Paulus tegen: ‘Wie bent u dat u een oordeel velt over de dienaar van een ander (lees: van God)?’ Ik geloof dat wij op de dag van het grote oordeel van God van harte zullen instemmen met zijn eindoordeel. Maar ik geloof dat wij nu vaak genoeg niet geroepen zijn te oordelen.

Kijk, ze brachten een keer iemand bij Jezus die evident gezondigd had. Goed, het was een zij en zij had gezondigd met een ander, maar dat was een hij en hij kwam er mee weg. Zij had gezondigd en ze hadden haar al veroordeeld en als Jezus dan zo graag wilde uitmaken wie goed was en wie fout: ga uw gang. Wat doet de Heer? Hij, de rechter, spreekt haar vrij. ‘Ook ik veroordeel je niet.’ Hij, de rechter, zet recht wat fout zat: ‘Ga heen en zondig niet weer.’ En tegen ons, die eromheen staan zegt Hij: ‘Wie zonder zonde is mag de eerste steen gooien.’ En wij druipen af.

Het is waar dat we in de kerk, in de Oosterkerk, minder vaak een oordeel uitspreken, dan we vroeger deden. Bij voorbeeld als het over scheiden gaat. Zeggen we daarmee dat het niet uitmaakt wat mensen doen? Nee, niemand zegt dat scheiden mooi is en de bedoeling van God en weet ik wat nog meer. Maar we kijken eerlijk in de spiegel van ons eigen zondige hart en we doen een beroep op de diepe genade van de Heer en zoeken een weg in de puinhopen. Wat is onze rol? Luisteren, bidden en aanwezig zijn. Luisteren, bidden en aanwezig zijn.

En toch wil ik hier een andere anekdote naast zetten. In de belijdeniscatechisatie hebben we het ook over het belijdenis formulier gehad, die zes vragen die ik ze vanmorgen stelde. De laatste vraag is deze: ‘Beloof je dienstbaar te zijn aan de opbouw van de gemeente, trouw met haar naar het woord te luisteren en het avondmaal te gebruiken? Zul je je openstellen voor alle christelijke terechtwijzingen?’ Nou, dat is op zichzelf al een gekuiste versie van de vraag van vroeger, maar even goed, even eerlijk, ik heb jarenlang de neiging gehad een beetje om deze vraag heen te mompelen. Om deze vraag over de christelijke tucht.

Ik heb mij daarvan bekeerd. Je mag het ze vragen, ik heb het dit jaar gewoon hardop gezegd: als jij hier ja op zegt, betekent dat dat ik bij je langs mag komen als ik hoor dat jij iets uitvreet wat niet christelijk is. Dat zeg ik niet omdat ik alles weet en omdat ik jou mag beoordelen en omdat ik jou mag veroordelen. Maar dit zeg ik wel omdat wij door God zelf aan elkaar zijn gegeven om elkaar recht te zetten als er iets scheef gaat. En met dat je ja zegt tegen God, en even concreet, met dat je

aangaat aan het Avondmaal, accepteer je dit: jullie mogen mij aanspreken, als je vragen hebt. Let op: ik zeg niet dat het oordeel van tevoren vast staat. Er staat niks van tevoren vast. Behalve dit: in de gemeente zijn we aanspreekbaar op ons gedrag. Of we zijn geen gemeente meer.

En dus, als het gaat om onze rol: God spreekt recht en God zet recht. Hij doet dat, als degene die terecht het laatste oordeel heeft. Dat oordeel hebben wij niet; dat oordeel zullen wij eens ondergaan. Maar samen zoeken naar wat recht [7] is en dat dan ook uitspreken, vergis je niet, dat is wel degelijk onze verantwoordelijkheid. En hoe zit het dan met dat andere aspect van de rol van God als rechter? Hoe zit het met dat recht zetten? Nu wordt het interessant.

Het is erg realistisch om te erkennen dat er veel onrecht is waar wij niet tegen op kunnen. Als ze jou altijd moeten hebben, wat begin je ertegen? Een oorlog in het Midden-Oosten, kan ik er wat aan doen? En dan heb ik het nog niet eens over een ziekte die je sloopt, een natuurramp die je treft... Oké. Nu is de vreemde keus van de Bijbel om te zeggen dat dit allemaal niet het noodlot is. Dat vindt Stephen Fry wel, dat het een blind noodlot is, en het is zijn goed recht om dat te geloven. Vervolgens is het de keus van de Bijbel om vanaf het begin te stellen dat het ook niet de bedoeling van God is. Want Hij heeft deze wereld geschapen en gezien dat het goed was. Dat is niet iets wat je kunt bewijzen. Het is een geloof en het is het geloof van de Bijbel.

Maar wie is dan verantwoordelijk dat al die ellende een keer wordt rechtgezet? Wie is verantwoordelijk voor het recht? De Bijbel zegt: de mens. [8] Jij. Als jij gepiepeld wordt, is het jouw taak de rode vlag te hijsen en te zeggen dat dit niet kan en wij, de omstanders, hebben de verantwoordelijkheid naar je te luisteren en als het klopt je te steunen. Als een tiran zijn volk verdrukt, dan is het de verantwoordelijkheid van dat volk de schuldige aan te wijzen. En wij, de volken om hen heen, wij steken onze kop niet in het zand. En als ziekten en natuurrampen onschuldige mensen treffen, dan is het onze taak om scheikunde te studeren om medicijnen te ontwikkelen en weg- en waterbouw om dijken aan te leggen.

Even terzijde: wat ik je nu aanbied is een andere manier om aan te kijken tegen Gods almacht en onze verantwoordelijkheid. Als je de Bijbel zeg maar historisch volgt krijg je dit: God begint met een goede schepping, de mens zondigt, de schepping is vervloekt. En zo is het. Zo geloof ik. Maar wat ik in deze preek doe, is dat ik niet met het begin begin, maar in het midden. Ik zie een wereld met enorme veel ellende. Ik kan het lot de schuld geven, maar daar geloof ik niet in. Ik kan God de schuld geven, maar zo ken ik Hem niet. Wat gebeurt er wanneer ik erken dat wij, dat ik de verantwoordelijkheid heb om recht te spreken en om recht te zetten?

En ik lees in Psalm 94: 'Gelukkig de mens, Heer, die door u wordt geleid en onderwezen in uw wet en leer. Hij zal rust vinden in kwade dagen, terwijl voor de wettelozen een kuil wordt gegraven.' Je zou er bijna 'amen' op zeggen.

Maar nog niet helemaal. **[9]** Want het is mij niet gelukt. Ik ben niet eens dapper genoeg om wat te zeggen als iemand mij niet fair behandeld, laat staan dat ik zou opstaan voor jou. En dan heb ik het nog niet over hoe machteloos ik me voel als ik bij jou in het ziekenhuis kom of als ik in het nieuws hoor van de volgende hongersnood. Het lukt mij niet en het lukt ons niet en we staan opnieuw voor de keus. We kunnen God ontkennen en het noodlot of de anderen de schuld geven. We kunnen zelf een god bedenken en de verantwoordelijkheid op hem afschuiven. Of...

Of we kijken naar Christus. **[10]** Bij elk onrecht dat Hij zag, hees Hij de rode vlag. Elke geestelijke of politieke leider die zich misdroeg, was Hij bereid aan de schandpaal te nagelen. Zelfs ziekten genas Hij en de natuur beheerste Hij. Kijk, bij Hem gebeurt waar Psalm 94 van droomde: 'Wie treedt voor mij op tegen die onrechtvaardigen, wie beschermt mij tegen die schurken? Had de Heer mij niet geholpen, dan woonde ik al in de stilte van het graf.' O. Wacht even. 'Als de Heer niet had geholpen, dan woonde ik al in de stilte van het graf.' Maar Jezus zelf stierf en werd begraven. Heeft God Hem dus niet geholpen? En daarachter: is Hij dus niet God zelf bij ons, om ons te helpen? Dat hangt er dus van af waar Hij woont. Als Hij nog in de stilte van het graf woont, dan is het project mislukt, dan is Hij niet God met ons, of Hij is dat wel, maar God is dan niet de God op wie wij rekenden. Als Hij woont in de stilte van het graf.

Maar als Hij nu eens aan de rechterhand van God zit...

Amen.